


**T**iden flyger brukar man säga, men vad och vem har flugit i tiden? SFS har, så här på tröskeln till det nya, blickat tillbaka på pionjärer och innovationer, såväl i Sverige som utomlands. Alla har de bidragit till den breda kunskap som sporten idag besitter. Läs och förundras, titta och minns dessa modiga kvinnor och män som många gånger riskerade liv och lem för en dröm. Samma dröm som vår hoppgeneration nu tar med sig in i ett nytt årtusende.

"Löjtnant Thömblad demonstrerar sin fallskärm för H. m: Konungen den 9 augusti 1923 å Torslanda."  
Fotograf Karl Wallberg.



# SEKLET som gått

av Tony Berglund

## Första fallskärmen - okända djur

Den 7 september 1806 användes en fallskärm för första gången i Sverige. Det var dock ingen människa som hade kurage nog för det äventyret. Historien förtäljer om ett djur, oklart vilken sort, som i egen-skap av testhoppare utförde det djärva språnget ut i det okända.

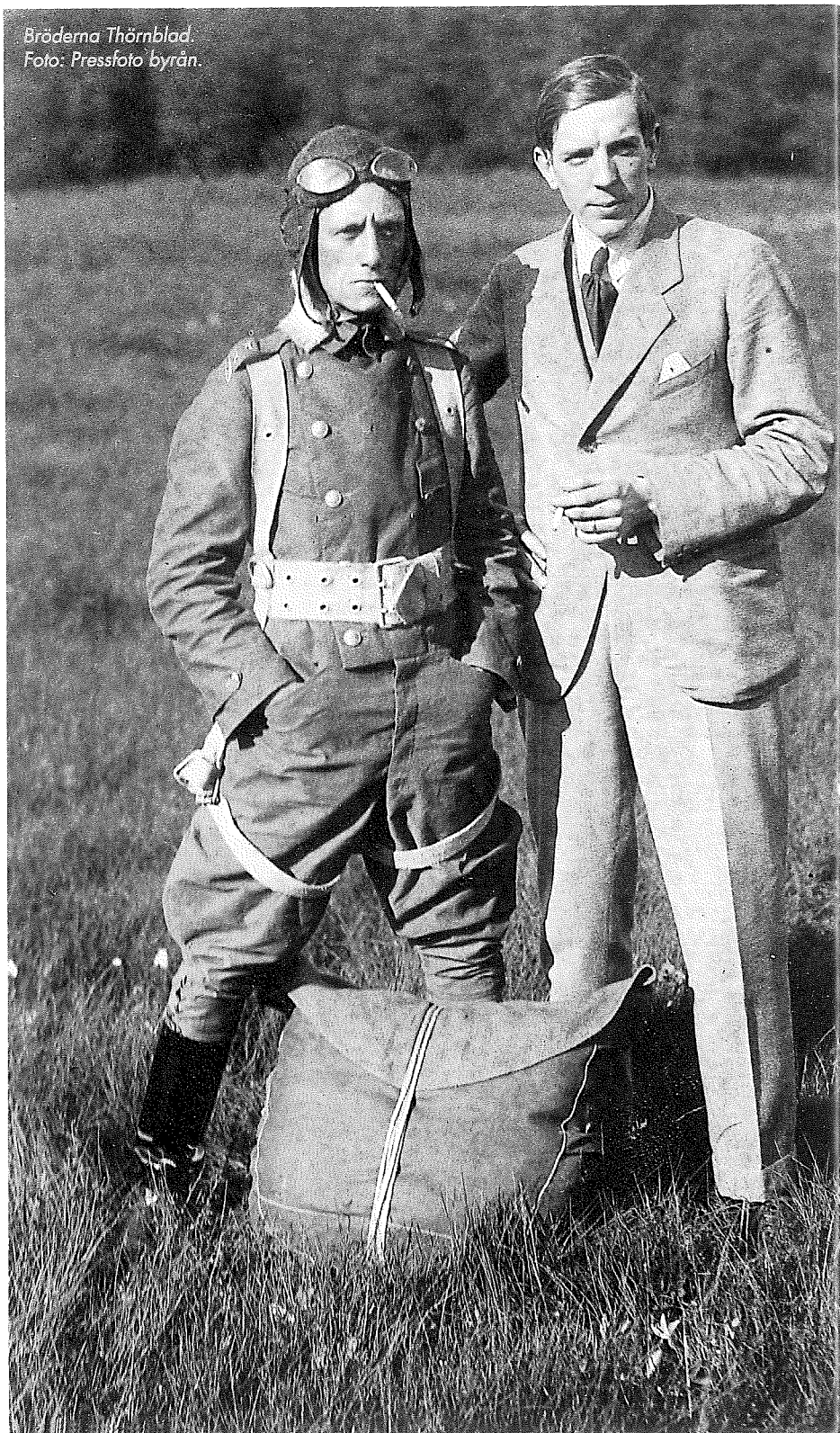
## Första människan - ballonghopp utan C-cert

Den 18 maj 1890 skrev 19-åriga Victor Rolla svensk fallskärmshistoria genom att hoppa av en gasballong på 3000 meters höjd ovanför Mosebacke i den kungliga huvudstaden. Hoppet inkluderade även en vattenlandning. Det tredje och sista försöket gjorde Rolla den 29 maj samma år. Vid starten lossnade hans tunga fallskärm från ballongen och 27 kilo lättare steg han med svindlande fart och försvann upp bland molnen. Rolla hittades drunknad vid Ljusterö två dagar senare.

## Första svensken - löjtnant av stål

Den 9 juni 1920 gjordes det första fallskärmshoppet av en svensk. Det var den 30-åriga reservlöjtnanten Raol Thörnblad som hade äran att bli först ut. Hoppet var en reklampupp för det tyska fallskärmsfabrikatet Heinecke. Allt gick väl och Thörnblad skulle komma att utföra 75 hopp under sin sjuåriga hoppkarriär. Han gjorde tolv vattenlandningar varav en rakt ner bland stockarna i Dalälven. Han gjorde dessutom fyra trädländningar, två landningar riskabelt nära högspänningsledningar och en landning mitt i en publik. I

Bröderna Thörnblad.  
Foto: Pressfoto byrån.



## Bröderna Thörnblad

Norrköping den 3 juli 1921 blev han fångad av termik och det dröjde tolv minuter innan han tog mark. Det påstås att han hade en

stålställning under kläderna som höll honom upprätt och det låter troligt mot bakgrund av det han fick utstå.

Elsa Andersson.  
Fotograf okänd.



## Bästa hopplöggen - flygfotografens äventyr

Under en fotoflygning den 21 november 1931 med ett Fokker-biplan hoppade studentbeväringen Kjell Palander ur planet. Dagen därpå kunde följande läsas i Östgöta-Correspondenten: "En flygfotografers kusliga äventyr vid Kimstad - var kallblodighet nog att först tänka på kameran".

Men vad hade egentligen hänt? Jo, Palander hade innan incidenten ansökt om tillstånd hos flottiljchefen om att få utföra ett fallskärmshopp men fått ett bestämt nej. Trots detta kunde han inte för allt i världen släppa tanken på hur det skulle kännas att hänga under en fallskärm. Palander blev ställd inför skranket för sitt påhitt och där förklarade han för ett häpet auditorium hur han hade "tappat kameran" och spontant hoppat efter den för att den inte också skulle falla ur uppbörden. Han blev frikänd och sedermera tilldelad Caterpillar-nålen som ges till personer som räddat sitt liv med hjälp av fallskärm!

Källa: "Hopp i nöd & lust" av Stig Kernell



## Första kvinnan - bevingade Elsa

Elsa Andersson var en speciell människa i många avseenden och mystiken kring hennes person har bara växt sig starkare med tiden. Det har skrivits en roman om hennes liv och nu kommer hennes eskapader även på film. Det 30 juni 1920 erhöll Elsa som första kvinna i Sverige ett flygcertifikat eller aviatör-diplom som det hette på den tiden.

Två år senare, närmare bestämt den 2 oktober 1922, gjorde hon sitt livs första fallskärmshopp vid en uppvisning i Kristianstad och blev därmed den första svenska kvinnan att hoppa fallskärm. När hon en vecka senare hoppade i Helsingborg gick hon till väders med följande ord till en journalist; "Om jag nu kommer ner fortare än jag bör, skicka då min koffert hem till farsgubben". Hoppet gick bra men hon stukade foten vid landningen.

Den 22 januari 1922 gjorde Elsa sitt tredje och sista hopp. Platsen var Askersund och enligt en utredning störtade hon från 650 meters höjd ner i marken med utlösningslinan snodd runt hennes ena arm. Elsa Andersson begravdes den 27 januari 1922 i Strövelstorps kyrka och tusentals människor kantade vägen från föräldrarhemmet till kyrkan.



"Elsa Andersson. Diplom N° 203, prov 30/6 1920. † 1922, fallskärmsolycka." Fotograf okänd.

## Vingar - från passagerare till pilot

I början av sjuttioalet revolutionerades sporten med en ny fallskärmsprofil. Helt plötsligt kunde man styra skärmen dit man ville, i en handvändning förvandlades hopparen från passagerare till pilot.



En av de första vingarna, "Paraplane" från 1971. Ur Bo Sunnefeldts arkiv.

Svenskt tandemhopp, från 1987. Thomas Rehn pilot, Terje Frydenlund åker med. Foto: Blue Sky AB



## Tandem

### - två under skärmen

Floridahopparna Ted Strong och Bill Booth började 1983 att experimentera med fallskärmsutrustning för att kunna ta med passagerare. Två år senare introducerades tandemfallskärmen, en innovation som skulle komma att ge sporten ett ansikte utåt.



## Cypres

### - fungerande livräddare

Ett tyskt företag kom 1991 ut med en produkt som snabbt visade sin styrka tack vare sin pålitlighet. Efter bara några år kom den helt att dominera marknaden som den överlägset bästa räddningsutlösaren.



Foto MAXPPP

## Visionären - alla surfar på hans väg

På ständig jakt efter utveckling gjorde Patrick de Gayardon saker vars like hoppvärlden aldrig skådat, pappan till skysurfingen och vingoverallen. När många andra skulle nöjt sig med titlar som världscupmästare i FS8 (-92) och guldmedaljör i skysurf-VM (-93) ville han hela tiden prova nytt och testa gränserna. Han satte höghöjdsrekord utan syrgas från 11 700 meters höjd, för att sedan slå sitt eget rekord från 12 700 meter (-95). Han har gjort spektakulära base-hopp i Venezuela och Mexico, skysurfat över Nordpolen och slagit oss med häpnad genom att flyga ur ett plan och sedan tracka tillbaka in igen! När Patrick de Gayardon dog i april 1998, 38 år gammal, hade han över 11 000 hopp, och höll just på att vidareutveckla vingoverallen.

Landslaget -71, Graz, Österrike där de kom tvåa i lag precision. Fr. v. Leif "Televisken" Lindgren (SF), Boss

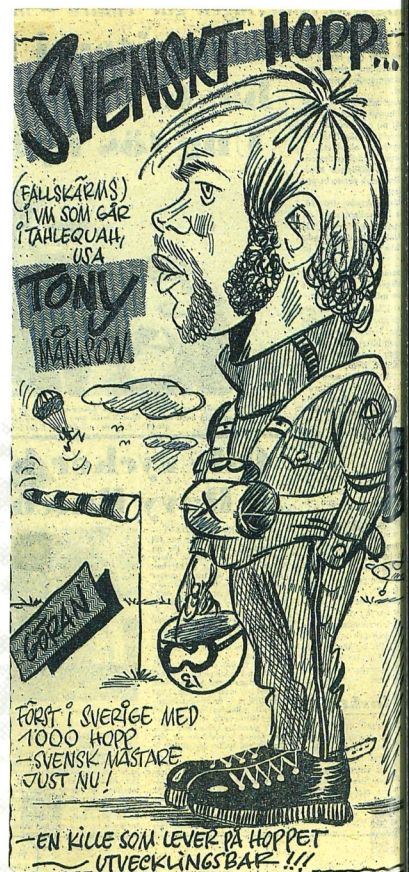


Olav Zipser, tysk freestylepionjär. Utan hans vertikala luftexperiment på tidigt 90-tal, hade friflygningen knappast blivit vad den är i dag. Foto Orly King.

## Freeflyng

### - friare dimensioner

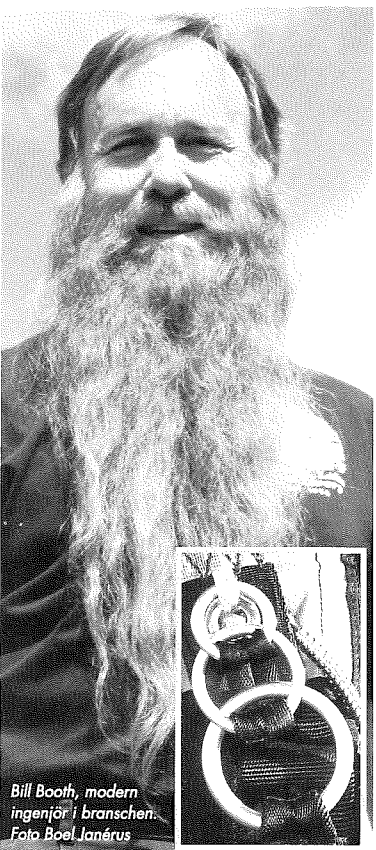
Tysken Olav Zipser är den moderna hoppningens guru. 1993-94 slog han hoppvärlden med häpnad när han visade upp sin nya frifallsteknik kallad freeflyng. Återigen utvecklades hoppningen vidare till en ny dimension. När vi nu går mot 2000 strävas efter gemensamma måttstockar och en universell standard för den här nya hoppgrenen.



Bled, Jugoslavien, Jerry Birds  
 legendariska All Star Team.  
 Ur Tony Månsons arkiv.



Jerry Bird



Bill Booth, modern  
 ingenjör i branschen.  
 Foto Boel Janérus

## Formationshoppning – greppet som håller

Amerikanen Jerry Bird räknas som fadern till disciplinen RW (Relative Work) eller FS (Free-fall Skydiving) som det numera kallas i tävlingssammanhang. Under en uppvisning i Bled, Jugoslavien 1970 flög Jerry och hans All Star Team ihop en tiomanna rundformation och tog därmed hoppningen till en ny dimension. Isen var bruten, redan samma år byggdes en 20-manna i Kalifornien och 1974 var världsrekordet 31. När du läser detta vet du kanske hur det gick med 300-mansförsöket i Thailand...

## Tre små ringar – säkerheten ökar

Bill Booth från USA skapade i slutet av sjuttioalet ett system som gjorde det möjligt att frigöra sig från huvudkalotten med endast ett handtag. Tidigare hade man ett losskopplingsystem som satt på respektive bärrem och som egentligen var till för att frikoppla sig från huvudkalott om man draggade efter landning.

Hallgren (GFK), Anders Wimmerstedt (GFK),  
 Torkel Seth (VFK) och Tony Månson (SF).



## Klassiskt

### – Tony håller stilen

Under åren som gått har utvecklingen i stil och precision gått från runda kalotter till extrema precisionskalotter, från magreserv till kompakta stilriggar, från DC på 150 meter till idag tre centimeter. Första SM i fallskärmshoppning som korade svenska mästare i stil och precision var 1965. Med och fajtades i juniorklassen var en ung söderkis med långt hår – Tony Månson – vår störste klassiske hoppare genom tiderna. Vilken annan svensk hoppare har varit med sen 60-talet och tagit SM-medaljer nästan varje år efter det?

## Svensk projektpappa – Lukas Knutsson, guldperformer

VM-guldmedaljör i freestyle 1990 och 1991 tillsammans med sin kameraman, schweizaren Andreas Duff. Lukas var fallskärmshoppare på heltid i USA från 1987-1993. Bläddrar man i Dale Stuarts bok om freestyle kan under flertalet rörelser läsa "utfört för första gången av Lukas Knutsson". En sådan är positionen The straddle standup.

Senare har han varit pappa till det svenska projektet, ett helhetskoncept för att höja FS-hoppningens kvalitet i landet. Förutom att ge upphov till traditionen med Basic Camp har det svenska projektet fört fram lag som Velox och 4Pleasure.



Foto Katarina Hallgren